

UDC 811(612.91):37

TEACHING VIETNAMESE IN UKRAINE: STATUS AND PROSPECTS

Victoria Musiychuk

PhD (Philology), Senior Fellow

A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine

4, Hrushevskoho Str., Kyiv, 01001, Ukraine

Victoria.viet@gmail.com

ORCID: 0000-0002-4456-4487

Ha Thi Van Anh

Institute of Philology

Taras Shevchenko National University of Kyiv

14, Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, 01601, Ukraine

htvananh61@gmail.com

At the state level, Ukraine and Vietnam have ample grounds for multifaceted cooperation: the two countries have traditionally friendly relations, established diplomatic relations, and signed agreements on cooperation in trade, finance, science, education, and culture. However, there is a lack of language specialists to positively and effectively implement the agreements between the two countries. Teaching Vietnamese in Ukraine has a quite short history. The article considers the main achievements in this field, problematic aspects, prospects and recommendations. The state of teaching Vietnamese to Ukrainians, as well as to children of the Vietnamese community living in Ukraine has been studied. It is determined that despite the different goals of these two areas, they have common problems. If we talk about the purpose of teaching Ukrainians the Vietnamese language, it is the development of bilateral relations between the two countries. And teaching Vietnamese to community children is preserving Vietnamese language and cultural identity. Among the common problems are the lack of teachers with appropriate professional qualifications, lack of textbooks, manuals, bilingual dictionaries and other educational materials. It was determined that the Vietnamese language for Ukrainians was taught in state educational institutions at the level of specialized secondary schools, as well as in higher education institutions, private courses were not considered in the article. The teaching Vietnamese to ethnic Vietnamese is provided only at the extracurricular level for schoolchildren and is an initiative of the Vietnamese community. The documentary and legal basis for cooperation in the field of education between Ukraine and Vietnam has been identified, as well as the necessary steps for further development of cooperation in this area.

Keywords: Vietnam, Ukraine, Vietnamese language, education, textbook, university

ВИКЛАДАННЯ В'ЄТНАМСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В. А. Мусійчук, Ха Тхі Ван Ань

Коли йдеться про викладання в'єтнамської мови в Україні, треба згадати два аспекти. По-перше, навчання в'єтнамської мови українців, по-друге, навчання в'єтнамської мови дітей в'єтнамської громади, що проживають в Україні. Ці аспекти

© 2022 V. Musiychuk and Ha Thi Van Anh; Published by the A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine on behalf of *The World of the Orient*. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

мають різні цілі, однак спільні проблеми. Якщо говорити про мету навчання українців в'єтнамської мови, то це розвиток двосторонніх відносин між двома країнами. А викладання в'єтнамської мови для дітей громади – це збереження в'єтнамської мови та культурної ідентичності. Що стосується спільних проблем, то йдеться про брак педагогічних кадрів із професійною кваліфікацією, відсутність підручників, посібників, двомовних словників та інших навчальних матеріалів.

1. Навчання в'єтнамської мови українців

Україна і В'єтнам мають дружні стосунки ще з часів, коли Україна була однією з республік колишнього Радянського Союзу. У той час до В'єтнаму приїжджало працювати багато фахівців з військової, освітньої та економічної галузей України, щоб допомогти в'єтнамському народу в його боротьбі за незалежність і в розбудові держави. Після проголошення Україною незалежності в 1991 р. В'єтнам і Україна офіційно встановили між собою дипломатичні відносини (23 січня 1992 р.). У 1993 році в Києві відкрилося та розпочало роботу Посольство В'єтнаму, а в 1997 році – Посольство України в Ханой. Дипломатичні відносини на всіх рівнях у всіх сферах з тих пір підтримувалися, зміцнювалися й поступово розвивалися.

На державному рівні Україна та В'єтнам мають достатньо підстав для багатогранної співпраці: між двома країнами традиційно дружні відносини, встановлені дипломатичні відносини, підписані угоди про співробітництво у сфері торгівлі, фінансів, науки, освіти, культури. Однак для позитивного та ефективного виконання домовленостей між двома державами мають бути фахівці, які глибоко розуміють реальну ситуацію в країні, традиції та звичаї, національний характер, мовленнєвий етикет, стиль проведення переговорів та особливості ухвалення рішень, правові питання, стиль роботи та ведення бізнесу. Щоб здобути такі глибокі знання, потрібно мати хороших знавців мови – це мають бути українці, які розуміють в'єтнамську, і в'єтнамці, які розуміють українську.

Для подолання дефіциту фахівців у цій галузі дві країни підписали низку документів про освітнє, культурне та соціальне співробітництво, як-от:

- Угода про співробітництво в галузі культури, освіти і науки між Урядом України та Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам [Угода... 1994];
- Угода про співробітництво в галузі освіти і науки між Міністерством освіти і науки України та Міністерством освіти і навчання В'єтнаму [Угода... 2003];
- Міжурядова угода про взаємне визнання документів про освіту, наукові ступені і вчені звання [Угода... 2004];
- Міжурядова угода про співробітництво у сфері освіти [Угода... 2011].

Отже, з офіційної сторони створена мінімальна база для розвитку навчання мов двох країн. Але насправді є ще деякі недоліки, які необхідно подолати. Фахівці з в'єтнамистики та в'єтнамської мови в Україні, а також фахівці з українистики та української мови у В'єтнамі все ще дуже рідкісні.

Спочатку, після здобуття Україною незалежності, не було жодного закладу чи освітнього центру, де б викладали в'єтнамську мову. У 1990 році середня школа № 251 Києва була удостоєна честі називатися ім'ям президента Хо Ші Міна. Однак тільки у 2000 р. в'єтнамська мова була офіційно введена до навчальних планів цього закладу освіти, і лише як друга іноземна мова за бажанням (вибір був між в'єтнамською та німецькою). Ця можливість була як для в'єтнамських дітей, які навчалися в школі, так і для українських, які хотіли вивчити в'єтнамську мову. Окрім основного навчання, учні цієї школи також мають можливість брати участь у позакласних заняттях, пов'язаних з культурою та історією В'єтнаму. У школі працює Музей президента Хо Ші Міна та історії В'єтнаму. На великі в'єтнамські свята школа регулярно організовує культурні заходи на тему країни та народу В'єтнаму. Був період, коли заняття в'єтнамською мовою в школі були припинені через відсутність

в'єтнамських учителів. Лише у вересні 2021 року у співпраці з Посольством В'єтнаму в Україні школа відновила заняття в'єтнамською мовою для в'єтнамських учнів.

Київська гімназія східних мов № 1 – це місце, де учні вивчають одну з десяти східних мов з 1-го до 12 класу. Навчання в'єтнамської мови включено в навчальний план з 1999 року. Викладач Нгуєн Дінь Тхонг розробив кілька підручників і робочих зошитів для дітей, які вивчають в'єтнамську мову як іноземну. Але, на жаль, зараз навчання в'єтнамської мови в гімназії призупинено.

У 2005 році Київський університет “Східний світ” став першим університетом, який включив в'єтнамську в навчальний план як другу східну іноземну мову. Викладання було припинено через закриття університету у 2011 році.

У 2011 році в'єтнамська мова як основна почала викладатись у Київському національному лінгвістичному університеті, де було два випуски бакалаврів, після чого вивчення цієї дисципліни також припинили.

Наразі в Україні є лише один університет, де навчають за спеціалізацією “035.061 – східні мови та літератури (переклад включно), перша – в'єтнамська”¹, – це Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Навчально-науковий інститут філології КНУ здійснив перший набір студентів на цю спеціальність у 2012 році. Тепер на кафедрі мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії в'єтнамські групи набирають через рік. На кінець 2021 року випущено 5 груп бакалаврів (всього 31 особа) та 4 магістерські групи (15 осіб). Зараз в університеті навчається 15 студентів на бакалавраті, 2 студенти на магістратурі та 1 в аспірантурі.

Освітню програму підготовки в'єтнамців у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка забезпечують три викладачі, серед яких два носії мови та українська викладачка. В освітній програмі забезпечено вивчення таких дисциплін, як теорія та практика в'єтнамської мови, історія в'єтнамської літератури, галузевий переклад (юридичний, політичний, економічний, академічний, дипломатичний, судовий тощо) та низка інших предметів, що стосуються цієї філологічної спеціальності. З самого початку викладачам довелося з нуля розробляти навчальні програми з профільних предметів, готувати дидактичні матеріали, привозити підручники та навчальну літературу з В'єтнаму. У 2021 році видано першу серію підручників з вивчення в'єтнамської мови для українських студентів (рівні А, В і просунутий) [Ха Тхі Ван Ань 2021a; Ха Тхі Ван Ань, Мусійчук 2021b; Ха Тхі Ван Ань 2021c]. Серія підручників забезпечує системне оволодіння в'єтнамською мовою. Матеріал підібрано в такий спосіб, щоб він тематично відповідав сучасним тенденціям, лексично і граматично поступово нарощував складність від уроку до уроку. Кольорові ілюстрації у вигляді схем, малюнків, фотографій, QR-кодів покликані зробити процес навчання легшим та цікавішим. Граматичний коментар поданий двома мовами, тож українські студенти мають змогу і вивчати граматичні структури, і одночасно знайомитися з лінгвістичною термінологією в'єтнамською мовою, що надалі допоможе їм опановувати такі дисципліни, як теоретична граматики, лексикологія, стилістика тощо. Підручник насичений необхідною побутовою лексикою, фразеологічними виразами, піснями, віршами, що дає змогу студентам опановувати живу в'єтнамську мову. У кінці кожної частини дається словничок для поповнення і закріплення лексики з підручника. Загалом, підручники відповідають сучасним вимогам навчання мови: вони містять актуальні для молоді теми, новітню лексику, багаті на ілюстративний матеріал, що заохочує студентів до навчання. Тому вихід цих навчальних книг є актуальною і важливою подією для розвитку в'єтнамістики в Україні.

Для забезпечення мовного стажування у В'єтнамі Київський національний університет підписав з в'єтнамською стороною угоди про співпрацю з обміну студентами:

– Меморандум про взаєморозуміння з Ханойським національним університетом (2011 р.);

– Угода про співробітництво з Університетом суспільних і гуманітарних наук Ханойського національного університету (2013 р.) та Додаток до Угоди – Робоча програма обміну студентами (перепідписана у 2019 р.);

– Меморандум про взаєморозуміння з Ханойським національним педагогічним університетом (2015 р.).

Завдяки цим угодам студенти мали можливість практикувати мову у В'єтнамі (до пандемії COVID-19).

Для заохочення студентів кафедра регулярно організовує заходи з популяризації в'єтнамської мови, літератури та культури, як-от День азійської їжі та культури, святкування В'єтнамського Нового року, українсько-в'єтнамський студентський клуб, День учителя В'єтнаму, фотовиставки тощо.

2. Навчання в'єтнамської мови дітей в'єтнамської громади, що проживає в Україні

В'єтнамці проживають у різних частинах України, найбільші осередки розташовані в Харкові, Одесі та Києві. Невелика кількість в'єтнамців мешкає в Херсоні, Львові та донедавна в Донецьку та Луганську. Почали приїжджати в'єтнамці ще за часів СРСР, після підписання в 1950 р. договору про дружбу між СРСР та В'єтнамом. Здебільшого це були студенти, відправлені на навчання до республік СРСР, зокрема і до України. Масово приїжджати до України громадяни В'єтнаму почали з початку 1980-х років для працевлаштування на заводах і фабриках згідно з договором про працевлаштування. Після розпаду Радянського Союзу частина в'єтнамців, що навчалися та працювали тут, не виїхали додому. Після здобуття Україною незалежності в'єтнамська діаспора поповнювалася частково завдяки природному приросту і частково завдяки новоприбулим студентам, що залишались тут, закінчивши навчання, або завдяки в'єтнамцям, що приїжджали сюди в пошуках заробітку. У деякі роки чисельність в'єтнамської меншини в Україні сягала понад 10 тис. осіб. Останніми роками через нестабільну політичну та економічну ситуацію в Україні багато в'єтнамців виїхали на батьківщину.

Одним із визначальних чинників збереження національної ідентичності для етнорешення є володіння рідною мовою. Для в'єтнамської діаспори в Україні мовне питання досить актуальне. Нове покоління в'єтнамців, яке народилося і виросло вже в Україні, часто не знає або знає погано в'єтнамську мову. З метою збереження і поширення в'єтнамської мови серед молодого покоління в Харкові, Одесі і Києві створені класи в'єтнамської мови для дітей. В'єтнамські діти в цих класах вивчають рідну мову, однак насправді вона для них як ще одна іноземна. Діти швидше опановують українську та/або російську (залежно від регіону), ніж рідну в'єтнамську, тому що навчаються в українських садочках, школах, університетах, а спілкування в'єтнамською їм бракує.

У містах, де проживає та працює велика кількість в'єтнамців, створені класи в'єтнамської мови для дітей громади. У Харкові функціонували дитячий садок та молодша школа, де в'єтнамські діти могли опановувати в'єтнамську мову паралельно з українською програмою. В Одесі клас в'єтнамської мови для школярів функціонує як позашкільна діяльність. Приміщення в'єтнамських класів у цих двох містах оформлені у в'єтнамському стилі. Багато підручників, зошитів і навчальних посібників, які використовуються при викладанні в'єтнамської мови, привезені з В'єтнаму. Тут діти можуть як вивчати в'єтнамську мову, так і брати участь у колективних культурних заходах.

На відміну від Одеси та Харкова, у Києві в'єтнамська громада не проживає компактно в одному місці, тому облаштування класу для в'єтнамської мови було проблематичним. Із самого початку осередком навчання в'єтнамських дітей стала

школа № 251 імені Хо Ші Міна, у якій спершу могли навчатися в'єтнамської мови лише учні цієї школи. У 2017 р. активісти в'єтнамської громади створили Центр в'єтнамської мови в Києві на базі школи Хо Ші Міна. З цього часу відвідувати класи в'єтнамської мови змогли усі охочі. З моменту свого відкриття в'єтнамський клас привернув увагу великої кількості людей у в'єтнамській громаді Києва. Усі в'єтнамці, які живуть далеко від батьківщини, завжди пам'ятають про батьківщину, і всі вони хочуть, щоб їхні діти вміли вільно читати і писати рідною мовою, щоб завжди пам'ятали своє етнічне коріння. Багато батьків зареєстрували своїх дітей на заняття в'єтнамською мовою, було сформовано 4 класи (кожна група складалася з 17–23 дітей, розподілених за віком) під керівництвом 10 вчителів. У в'єтнамському класі діти не лише вивчають рідну мову, а й беруть участь у позакласних заходах, як-от спів, танці та ігри. Навчальна програма здебільшого базувалася на в'єтнамських підручниках для іноземців, які були ретельно відібрані відповідно до рівня та віку дітей. Пропрацювавши два роки (2017–2019), Київський центр в'єтнамської мови через пандемію COVID-19 і відсутність стабільного приміщення тимчасово закритий.

Наразі у школі імені Хо Ші Міна за підтримки Посольства В'єтнаму в Україні знову відкрито клас в'єтнамської мови, але доступ до нього мають лише учні, що навчаються в цій школі. Тоді як багато інших в'єтнамських дітей не мають змоги туди потрапити.

Висновки. Незважаючи на певні досягнення в навчанні в'єтнамської мови українців, існують також проблеми, які потребують вирішення, а саме:

- укладання українсько-в'єтнамського двомовного словника;
- укладання підручників із профільних предметів, як-от з перекладу, в'єтнамської літератури, історії та культури;
- поглиблення співпраці з Посольством В'єтнаму в Україні;
- відкриття спеціальності з української мови у в'єтнамських університетах для обміну досвідом та створення сприятливих умов для студентів обох сторін;
- зростання зацікавленості обох держав – України та В'єтнаму у фахівців зі знанням в'єтнамської та української мов, сприяння їхньому працевлаштуванню в державних інституціях;
- збільшення кількості бюджетних місць для набору студентів-в'єтнамців, а також підписання угоди про проходження студентами мовної практики протягом одного семестру, угоди про подвійні дипломи;
- підтримка наукового, освітнього та культурного обміну, популяризація інформації про В'єтнам, щоб залучити більше українських студентів до вивчення в'єтнамської мови.

Щодо навчання в'єтнамської мови в'єтнамців в Україні, то необхідно зазначити, що класи в'єтнамської мови завжди підтримувалися самою в'єтнамською громадою. Однак тепер фінансове становище через постійні кризи, пандемії тощо не завжди дає змогу робити це і надалі на належному рівні. Також бракує вчителів, спеціалізованих підручників, методики викладання. Зараз В'єтнам проводить політику щодо збереження та підтримки в'єтнамської мови за кордоном, що відповідає бажанню в'єтнамських громад у світі. Незалежно від того, де вони можуть народитися, вирости, навчатися і працювати, їм потрібно плекати свою любов до батьківщини і рідної мови. Є надія, що в'єтнамська державна програма з підтримки в'єтнамської мови за кордоном допоможе, зокрема, в'єтнамській громаді в Україні зберегти свою рідну мову і серед молодого покоління в'єтнамців.

Сподіваємося, що Україна та В'єтнам на державному рівні приділять більше уваги питанню відносин у галузі освіти, у майбутньому в нас буде більше українських в'єтнамців та в'єтнамських українців, в'єтнамські діти в Україні так само вільно володітимуть рідною мовою, як і діти у В'єтнамі. У майбутньому ці люди

стануть чинниками, що сприятимуть розвитку дружби між двома державами – Україною і В'єтнамом, мостом для зближення двох народів, міцніших зв'язків і кращого розуміння один одного, особливо сприятимуть покращенню співпраці у всіх сферах між двома державами.

Післямова. Матеріал цієї статті готувався до повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Тепер обставини, зокрема, і щодо викладання в'єтнамської мови змінилися. Багато громадян в'єтнамської діаспори виїхали за межі України, тому відповідно і класи в'єтнамської мови закрилися. Незважаючи на це, українські в'єтнамці продовжують послідовно займати проукраїнську позицію, висвітлюючи російсько-українську війну на своїх інформаційних платформах, хоча, на жаль, позиція офіційного В'єтнаму досі не визначена. Відповідно, в'єтнамська діаспора в Україні допомагає вести інформаційний спротив російській пропаганді серед в'єтнамськомовного контенту, тоді як власних фахівців з в'єтнамської мови Україні дуже бракує. У цьому контексті навчання в'єтнамської мови в Україні набуває вагомішого змісту. Київський національний університет імені Тараса Шевченка продовжує свою роботу, зокрема продовжують навчання студенти-в'єтнамці. Однак кількість їхня мізерна, тому всі вищенаведені зауваження та рекомендації залишаються в силі.

¹ Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 25 травня 2016 року за № 567 «Про затвердження Переліку спеціалізацій підготовки здобувачів вищої освіти ступенів бакалавра та магістра за спеціальністю 035 «Філологія», за якими здійснюється формування та розміщення державного замовлення» (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 20 вересня 2017 року за № 1293).

ЛІТЕРАТУРА

Угода про співробітництво в галузі культури, освіти і науки між Урядом України та Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам // **Верховна Рада України**. 1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704_001 (дата звернення: 12.01.2022).

Угода про співробітництво в галузі освіти і науки між Міністерством освіти і науки України та Міністерством освіти і навчання В'єтнаму // **Верховна Рада України**. 2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704_020#Text (дата звернення: 12.01.2022).

Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам про взаємне визнання документів про освіту, наукові ступені і вчені звання // **Урядовий портал**. 2004. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/7640141> (дата звернення: 12.01.2022).

Угода між Урядом України та Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам про співробітництво в галузі освіти // **Ministerstvo osvity i nauky Ukrayiny**. 2011. URL: https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/dvostoronnya-spivpracya/osvita/_ugodi-dogovori-memorandum-protokoli-programi/ugodi-v-sferi-osviti-i-nauki (дата звернення: 12.01.2022).

Ха Тхі Ван Ань. В'єтнамська мова: підручник. Рівень А. Київ, 2021a.

Ха Тхі Ван Ань, Мусійчук В. А. В'єтнамська мова: підручник. Рівень В. Київ, 2021b.

Ха Тхі Ван Ань. В'єтнамська мова: підручник. Просунутий рівень. Одеса, 2021c.

REFERENCES

“Uhoda pro spivrobitnytstvo v haluzi kul'tury, osvity i nauky mizh Uryadom Ukrayiny ta Uryadom Sotsialistychnoyi Respubliky V'yetnam” (1994), in *Verkhovna Rada Ukrayiny*, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704_001 (accessed January 12, 2022). (In Ukrainian).

“Uhoda pro spivrobitnytstvo v haluzi osvity i nauky mizh Ministerstvom osvity i nauky Ukrayiny ta Ministerstvom osvity i navchannya V'yetnamu” (2003), in *Verkhovna Rada Ukrayiny*, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704_020#Text (accessed January 12, 2022). (In Ukrainian).

“Uhoda mizh Kabinetom Ministriv Ukrayiny i Uryadom Sotsialistychnoyi Respubliki V’yetnam pro vzayemne vyznannya dokumentiv pro osvitu, naukovi stupeni i vcheni zvannya” (2004), in *Uryadovyy portal*, available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/7640141> (accessed January 12, 2022). (In Ukrainian).

“Uhoda mizh Uryadom Ukrayiny ta Uryadom Sotsialistychnoyi Respubliki V’yetnam pro spivrobitnytstvo v haluzi osvity” (2011), in *Ministerstvo osvity i nauky Ukrayiny*, available at: https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/dvostoronnya-spivpracya/osvita/_ugodi-dogovori-memorandumi-protokoli-programi/ugodi-v-sferi-osviti-i-nauki (accessed January 12, 2022). (In Ukrainian).

Kha Tkhi Van An’ (2021a), *V’yetnams’ka mova: pidruchnyk. Riven’ A*, Vydavnychy dim Hel’vetyka, Kyiv. (In Ukrainian).

Kha Tkhi Van An’ and Musiychuk V. A. (2021b), *V’yetnams’ka mova: pidruchnyk. Riven’ B*, Vydavnychy dim Hel’vetyka, Kyiv. (In Ukrainian).

Kha Tkhi Van An’ (2021c), *V’yetnams’ka mova: pidruchnyk. Prosunutyi riven’*, Vydavnychy dim Hel’vetyka, Odesa. (In Ukrainian).

В. А. Мусійчук, Ха Тхі Ван Ань

Викладання в’єтнамської мови в Україні: стан та перспективи

Викладання в’єтнамської мови в Україні має недовгу історію. У статті розглянуто основні здобутки в цій галузі, проблемні аспекти, перспективи та рекомендації. Досліджено стан навчання в’єтнамської мови українців, а також дітей в’єтнамської громади, що проживають на території України. Визначено, що, незважаючи на різні цілі цих двох напрямів, вони мають спільні проблеми. Якщо говорити про мету навчання українців в’єтнамської мови, то це розвиток двосторонніх відносин між двома країнами. А викладання в’єтнамської мови для дітей громади – це збереження в’єтнамської мови та культурної ідентичності. Серед спільних проблем окреслено брак педагогічних кадрів з відповідною професійною кваліфікацією, відсутність підручників, посібників, двомовних словників та інших навчальних матеріалів. Визначено документально-правову базу для співробітництва в галузі освіти між Україною та В’єтнамом, а також необхідні кроки для подальшого розвитку співпраці в цій царині.

Ключові слова: В’єтнам, Україна, в’єтнамська мова, навчання, освіта, підручник, університет

Стаття надійшла до редакції 10.04.2022